

MOHAI V. LAJOS

A százegyedik út

RÓZSA UTCA RETROSPEKTÍV – EPOSZ

(I. rész)

Elkondult a gyermekkor utolsó óráútése,
a Rózsa utca hatalmas térkép,
amikor a Téglaporos Angyalka vért köpött,
holttá dermedtek a cseresznyefák.
Az éden szűken mért *ittlét volt*,
a százegyedik utat nekem szánta,
az öregember arca ráncokban végződött,
összevitatkozott Istennel, meghalt,
az élet azóta félelmet csöpögtet a szívünkbe,
a városszélgyalogutak szélén botladozik,
csikorgó szélben szennyes köpennyel
kémlelve a varjakat,
ázott visszfény tapad az ekevastól fényes szántókra,
a lovak és a szenesek fejüket a haragos Égre szögezték,
előttük az út pora készen állt,
az Ég utoljára még megadta a módját,
hullámalakban elsötétült,
Isten kezéből kihullott a naptár.
Azóta nem érkezik hír felőlük,
bárhová tartsanak is,
összekoccanó itatóvödrek kongását elnyeli
a végső emlékezés.

Ének nélkül nem maradhat az ember,
keze ügyében a költészet lupéja,
a Rózsa utcán végighúzza ujját az Isten,
angyaltollak maradnak helyén.
Az Üveghegyen innen történik mindez,
a deszkakerítésnél virágosó rebben,
Tejútra hajló futórózsa Zrínyi

és Kosztolányi rímvarázsát hívja
szelence,
melence
Velence,
az udvari padnál lesütött szem,
a Nap fényében elköltött aranypéNZ.

A Rózsa utca elvarázsolt kastély,
szívemben pulzáló szürrealista vitrin,
egy babonás kéz porcelánfigurákat rendez el benne,
nipplek kuporognak a tükörfal előtt,
szűkösén élünk az elnapolt időben,
a *melancholia* pengéje az elvékonyodó percek elevenébe vág,
az emlékezés csapda,
a régmúlt események rejtjeleinek megfejtése
mégsem a szemfényvesztés művelete.

A Rózsa utca a százegyedik út hőse,
szívesen édesget illúziókat és feledkezik magába,
hogy a gyásznapokat távol tartsa,
a vágy modelljével fölfejt az abbamaradt édent,
és az angyalok megjelenésére gondol,
ha gyanakvás támad benne;
az esőnek is csupán néhány olajzöld gyom látja hasznát:
az Ég mégis dajkálja a hegyet,
hiába kő a háta, és a hasa gyom.

A Rózsa utcába hozott a gólya,
kakas kukorékolt, akkor születtem,
eztán csak kakasszót ünnepelek,
fennhangon dicsekedtem vele,
hogy fölcicomázzam jövetelem színpadát,
ezerkilencszázötvenhat július huszonegyedikén
a fenyők élfényei között történt meg
az élet első jelenete,
a Rózsa utca a frissen fölhúzott vánkosciha illata,
a Föld szélén szempillaív a hajnal,
láthatatlan égitestekkel szépítkezik a mozdulatlan messzeség,
a mosoly kiolthatatlan varázs,
júliusban az ég tiszta kék,
egész álló nap átsüt rajt a Nap,

egyformán tűz négy égtáj felé,
egyformán kék mindenfelé.

A gyermekkor félreeső zugban
szomorúságról és megbántottságról beszél,
hepehupás Ég a vigasza,
odalopakodó titkát a felhők mézsdarabjaival rajzolja meg,
kiélezem az érzelmeimet,
a Rózsa utca minden epizódja rám mutat,
festetlen pompa a szálkás emlékképek forgatagában,
a Rózsa utca a habzó cseresznyefák alatt olvadó cukorhegy,
a természet színes világa ámulatba ejt,
a fák árnyékainak közét fenyőillat tölti meg,
gyantaszag,
a kerítés mögül a mezők széltől keményített abroszaira látni,
varjak kívántak eleséget a borostás földeken,
sürgölődésük átadja röptüket a nyugtalan messzeségnek,
elszunnyad lassan a fény,
szemtanúja leszek ennek a darabka átváltozásnak,
mely készen vár minden nap,
mint a temetők szomorúfűzei.

Amikor beírtak az iskolába,
már tisztában voltam a számokkal,
az óra lapjáról képes voltam leolvasni
a mutatók állását,
az idő irreverzibilis folyamat,
a lépcső alatt szertár bújt meg a felejtés
tárgyilagos pókhálóival,
a mennyezethez szorított bolthajtás
ívében kerékpárküllőket pengetett a Nap,
térdnél metszett lábak sétáltak ki-be
a falmélyedésben,
porszagú volt a levegő, gázolajszagú a padló,
elégikus távlat az elvágódáshoz.

Álmodtam róla, hogy aranykezű
sörfőzők ivadékaként láttam meg a napvilágot.
Az álom koromágyban fekszik,
az éjszaka teljesebb világ a nappalnál,
szárnyalása gyöngyházzsínű vágyakozás,

ahogy Vörösmarty gyönyörű versében is olvasható.

A sörösök életre szóló eseményt jelentenek,
a Petőfi utcai „lapi kocsmá” udvarán
szívükre ölelték a csatosüvegekkel megrakott ládát,
az én melodramatikus antropológiám kezdetei ők,
szívesen lyukadok ki az emlékezésben náluk,
ott bontotta szirmait előttem a periféria költészete,
szabad találkozás volt,
odalopódtam a szomszéd ház falához,
bámész szemmel figyeltem, hogy visongtak
amikor a másik arcába spricceltek a sörből,
mint Pepin bácsi és Maryska a *Sörgyári capriccióban*,
amikor disznóöléskor véres ujjal
bemaszatolták egymás orrát.

Elhangzott a gyermekkor utolsó óraütése,
a palakék égen kigyulladtak az utcai lámpák,
fényes bogarak pattogtak szanaszét a vascilinderekről,
a lámpa kátrányoszlopa ezüstszálat vésett a földbe.
A kép, amitől nem válnék meg,
ha csigolyámat törnék,
ha fél karomat tépnék ki.
Az emlékezet válogat és selejtez,
és csak ritkán erős, mint a föld alól kitörő láva.
Ezek kegyelmi pillanatok, amelyekről a költők írnak,
nekem inkább elijedni volna kedvem tőlük,
de ezt mégsem teszem, mert továbbra is az irodalom
ódivatú hitével élek,
a hiúság állócsillaga ott ragyog előttünk.
Szenteste a bibliai ács hozza be a tűzifát,
pártomat fogja.

Kanizsán a Hold fekete kartonra szerelt lámpa,
leoltanám, de életfogytig világít,
koponyák repednek, a türelmi idő lejárt,
a Rózsa utca halotti jegyzőkönyv.
*Telik a halálos magasság,
megül a halálos fáradtság,*
mondaná a mennyei Weöres.

A Rózsa utca parányi mítoszok együttthatója,
kölyökkéz-fészke a cinkéknek,
orgona fejek szendergése az ég vánkosán,
az ábécéskönyv elmosódott betűje,
visszaigyekszem az első kimondott szóhoz,
távoli fénye gyakori vendég,
egy mázsa fölbontatlan levél csivitel a fák alatt,
por hull a líra kitömött madártestéből,
korom csordul az éjjel sötétjéből,
végszó, elsüllyedt Atlantisz,
számolni kezdem az évek oszlopát,
dráma ez, hallom az úrból Hamlet szavát,
kései szemrehányás,
guberáló csillagjósda,
feketére égett ikon,
elszenesedett gerenda a *Háromrészes énekből*.

A mező elszéledt faltjain szél-förgeteg kaparász,
porcelánhúr feszül, elpattan,
hideg csordul a vizes földekre,
beesett-arcú szántások rogyadoznak
a mélyutak mentén,
üveggolyónyi csillag fut a láthatáron,
árnyéka vesződik vele.
A Rózsa utcához Isten lehunytt szemmel közelít,
jégmadár fölöttünk a síkos Ég,
halottak napja, ismeretlen, idegen,
deszkaporba fojtott keserűség.
Szívünkben elhagyott utak alusznak.

A Rózsa utca ólommal tömött zsák,
idegszálakkal hímezett sebhely,
szilánkosra taposott gyalogút,
köveken kopogó gyászhintó,
katonák holtteste fölött betemetett bombatölcsér
(*háborús seb, rossz emlék, a történelem ásonyoma*),
zsalun kilazult pánt,
október esője,
madárlátta kenyér,
a szemembe ragadt gerlepár,
holt szemgödör, halott sirály,

balkáni bogáncs, dűnnyögő sás,
 az első szerelem hangalakja,
 éles tűszúrás a szívben,
 a bölcső álma, amelyet fölszakított
 egy rikoltozó madár.

A Rózsa utca zarándokhely,
 az ember tulajdon sírhelye,
 csak legyen képes elviselni földi terhét,
 kitágul a szembogara és lába alatt vékony reccsenésekkel
 az idő töredezik,
 ha valakiben megértésre talál,
 ünnepi öltözete a megbocsátás lesz,
 amit érzékszervei a világ tekintetéből kihasítanak.
 Ez a százegyedik út filozófiája.

Az élmények munkára fognak,
 horgolják a múlt terítőjét,
 a falánk sötétben motozó nesz,
 jár az óra;
 fölnégyelt ablaktáblára zuhan egy égitest szemcsés árnya,
 rezeg a fény a hóra.
 A halálmadár karma kisebesíti a gyermekkor szövetét.

A százegyedik út formabontó rekviem,
 a Rózsa utca költészetének tája,
 a későn érő vadkörtefa szemérmesen magához öleli
 a golyónyivá tömörült varjak kollázsát,
 Krisztus megszegyenyítése mindig a halál mítoszára figyelmeztet,
 a múlt méregkeverők tanyája is,
 a kikínlódott boldogság pizska ott ragadt,
 hiába akarták a mitológia óriásai kiseprűzni onnan,
 vérdús szentélye sártekénk vadvirágainak.
 Mintha lopáson kaptak volna a Paradicsomi kertben:
„Kéretik zárás előtt távozni!”

Elkerülve a szülői háztól,
 messze a kerti fáktól,
 az utcai lámpa cilinderét megidézve
 álmatlan éjbe gázolok;
 az évek kémlelő-nyílása a fájdalom

füstös-pácolt nyomatára lát,
valakit temetnek,
teste helyén világvégi foltok,
az élet penészes sírkövekkel szegett ösvény,
a százegyedik út aláhull,
Nagyanyám átlépett az öröklétbe,
az évszakok szárnyai megvetemedtek,
a Rózsa utca a nincstelenségé.
Fojtó áramlás, amelyet nem lehet kikerülni.

Fölhasítom a folyó medrét,
derekam köré csavarom a felszín terítőjét,
hátamra terítem az Égbolt lepedőjét,
mert a gyermekkor öltözékét ideje levetnem,
vajon az élet vagy a halál foglalkoztat-e inkább?
a kérdésben elrejlík a válasz,
tengerek hullámtarajos partjainál,
a Krisztinavárosban és Smetana *Moldvájánál*
a mulandóság Rubik-kockáját forgatom,
visszaköltöznék a régi, felhők közé szorult házba,
ahová többé nem lehet,
és Andersen meséjéből sem lép ezután hozzám
a féllábú ólomkatona.
Az abbamaradt éden realitás,
nem húz védőszárnyai alá másik végtelen.
Kifárad a szívünk, hallgatni kell.

A gyermekkor álom-mása elnehezedett,
egy olcsón vett szentkép helyén
Krisztus töviskoronája lángol.
Személyes lehetőségeinket latolgatjuk, befelé beszélünk.
Ünnep idején a jászol illata betölti a délutánt,
a hópolyheket is mintha Isten lehelné arcunkhoz.
A tengert festők ecsetvonásai idézik,
hiába láttam, hogy jégtáblák fogságában csikorogtak a partok,
eldöntetlen, vajon a tenger volt-e,
vagy a megfagyott emlékezet?

A Rózsa utca vállán árnyak hályog-palástja,
fagyot lehelt ki magából a város,
mintha zsírpapírt ragasztottak volna a szeme elé,

a Rózsa utca színültig telt keserű pohár,
lassú méreg,
cérnaszálra bomló szemfödél,
Hádész zsákmánya,
diófán ült a halál,
hálót font,
a nyakamba dobta,
azóta nem alszom.

A morbiditás démona kísér tovább,
a hiedelmek forgószele kocogtatta
a légypiszoktól feketéllő ablakszemeket,
belopódzott a lélek réseibe;
ott Hádész hangolt,
haláltánc szólt az alkalomból,
gonosz járadék,
ideálmodta.
Eresszétek szabadon a kutyákat!
Az ember titkokat rejt el a szív páncélja mögött,
védekezőn arca elé emeli kezét,
összekucorodik cellájában,
sehová sincs bejárása,
de hálásan Franz Kafka tekintetére gondol.

A megszokott részletek tetszenek,
lassított lépések,
mert a változtatás gyújtózsínórja gyanakvással tölt el,
ezért bámulom meg az Astoria üvegtábláit,
és térek be a szálló régimódi kávézójába,
hogy az utca jeleneteit onnan figyeljem,
elcsípjek valami ismerős érzést,
mely föltámaszt minden elhagyott pillért
a Rózsa utcától Nakonxipánig.

Szíkrazott a szeptember, Nagyanyám
születésének hónapja, a forróság sokáig kitartott,
boldog volt az ég,
a gyermekkor szökellése még bennem él,
velem repül,
ezerkilencszázhetvennégyben
a félszegség párája megóv a rossztól.

Később eldurvul a helyzet,
felnőttként az ember nem vigyáz magára,
hamiskás üzemmódra vált,
ezért egy mukkanása sem lehet utólag,
ha megittasul a saját ragyogásától,
és tejfoggal készül harapni a tiltott fa
gyümölcsébe.

Jules fölolvassa a *Tengerparti temetőt*
az Eötvös Collegiumra alvilági árnyak szállnak,
reggel a vonatindulás előtt távol kerültem önmagamtól,
Anyám körömcipője hegyével
kötötte össze a konyhakő mintáit az univerzummal,
hervad a gyomrom, mondta,
a buszmegálló üvegkalitkáját
újságkötegből elszabadult lapok zörgetik,
sértődötten araszol a vonat,
a vasúti töltés fölpúpozott jégkupac,
rám kattan a szülőföld epilógja,
ti meg, jó lelkek, éljetek,
örvénylik az este,
a Ménesi út prológja a *Tengerparti temető*,
hányadszorra már,
jelenés lepi el a kollégiumi szobát,
nem adnám, bárhogy kérlelné az összes ördögfióka,
a bölcsészlány a depresszió cselédgöncei után koslat,
megveti a világot,
nincs bosszúvágy bennem,
bagoly gubbaszt a fán,
gyakran csapódik az ajtó, metaforák kopogtatnak,
a pszichológia keresztretjvény és vesztegzár.

A Rózsa utca a Ménesi út is,
egymásért tűzbe tett kézzel ácsoltuk a jövőt,
a somogyi végről Sneeburger Giovanni,
hajadonfőtt Dzsorzs *Wespremiensis*,
az elviharzó fiatalság pecsétje rajtunk,
az ideák számítanak,
álarcaink sarokban hevernek,
megvetjük a maskarát váltó előkelőséget,
a csúf a paradicsomi látnok a tudat mélyére szorol,

a könyvtárszobákban sétálva Krúdy jó darabig lefogja a szemem
legszebb alkotás a séta
nem értem a társadalmi lét gazdaságtanát,
miszerint az áru a Föld feketepiacán cserél gazdát,
ahol az ész zsugorfóliája alatt az eszmét kiforgatják.

